

TİRE'NİN HİSARLIK KÖYÜ'NDEN ROMA DÖNEMİ SERAMİKLERİ

Binnur GÜRLER*

Hisarlık Köyü, İzmir'in Tire İlçesi'ne bağlıdır ve ilçe merkezinin 7 km. güneybatısında, bugünkü Tire-Selçuk karayolundan 4 km. içeride bir dağ köyüdür. Köy, antik bir yerleşim alanı üzerindedir. Köyün yakınındaki tepede halkın *âsar* dediği antik yerleşim kalıntıları bulunmaktadır. Halk arasında, köyün adını buradan aldığı ve *âsar* kelimesinin zaman içinde hisar şekline dönüştüğü ve günümüzde kullanılan Hisarlık adının buradan kaynaklandığı bilinmektedir¹.

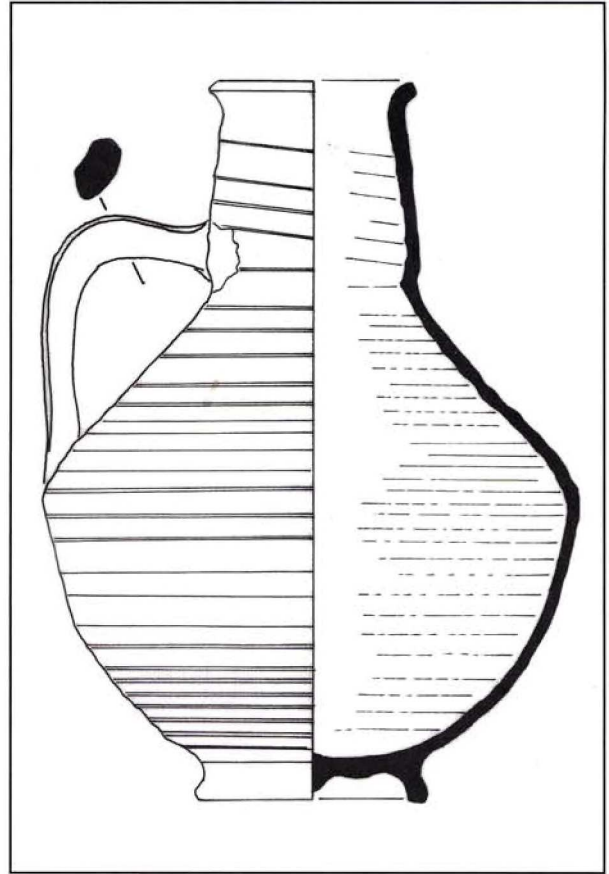
Hisarlık Köyü'nün girişindeki çeşmenin arkasındaki alandan bulunmuş ve 17.12.1979 tarihinde Yüksel Öz'den satın alınmış grup, altısı seramik, ikisi cam² olmak üzere sekiz adet eserden oluşmaktadır.

79/32 Envanter Numaralı Tek Kulplu

Sürahi (Çizim: 1)

Yüksekliği 22 cm., ağız çapı 6,5 cm. ve kaide çapı 7,2 cm. olan sürahi tamdır. Gövde yüzeyinde ufak parçalar halinde kopmalar vardır. Pembemsi bej renkte mikalı, katkılı hamura sahiptir. Dışa çekik ağız kenarına, gövdeye doğru genişleyen kısa boyna, eğimli omuz profiline, yarım küresel gövdeye, küçük, alçak halka kaideye sahiptir. Bant biçimindeki kulp, boyun omuzla birleştiği noktadan başlayıp omzun gövdeyle birleştiği noktaya bağlanır. Boynun ve gövdenin tümü çarkta çekilirken parmaklar yardımıyla oluşturulmuş derin yivlerle kaplıdır.

Bu form Helenistik Döneme ait olup Roma Dönemi içlerine kadar devam etmiştir³. Köşeli omuz profiline sahip bu tür sürahiler Pergamon tarzı sürahilerle ilişkilidir⁴ ve Kıbrıs'ta M.Ö. 50-M.S. 150 tarihleri arasında verilen Roma Dönemi'nin karakteristik formları arasında yer alır⁵. Knossos'taki örnekler ise

Çizim: 1

Hadrianus Devrine aittir⁶. Olympia'da Leonidaion'un kuyusunun kullanım evresindeki benzer örnekler M.S. geç 2.-erken 3. yüzyıla tarihlenir⁷.

79/33 Envanter Numaralı Tek Kulplu

Sürahi (Çizim: 2)

Yüksekliği 18,4 cm., ağız çapı 5 cm. ve kaide çapı 6,5 cm. olan sürahinin kaide kısmında parçalar eksiktir. Gövdede ise yüzeysel kopmalar vardır. Açık kiremit rengi, mikalı ve katkılı hamura sahiptir. Dışa çekik ağız kenarına, omuza doğru hafif genişleyen kısa boyna, eğimli omuza, üst kısmı düz, alt kısmı çanak biçimli profil gösteren gövdeye, küçük konik kaideye sahiptir. Bant biçimli kulp boynun alt kısmından omuza birleşmektedir. Kulp verev olarak takılmıştır. Boyunda ve gövdede çarkta çekilirken parmaklar yardımıyla oluşturulmuş derin yivler vardır.

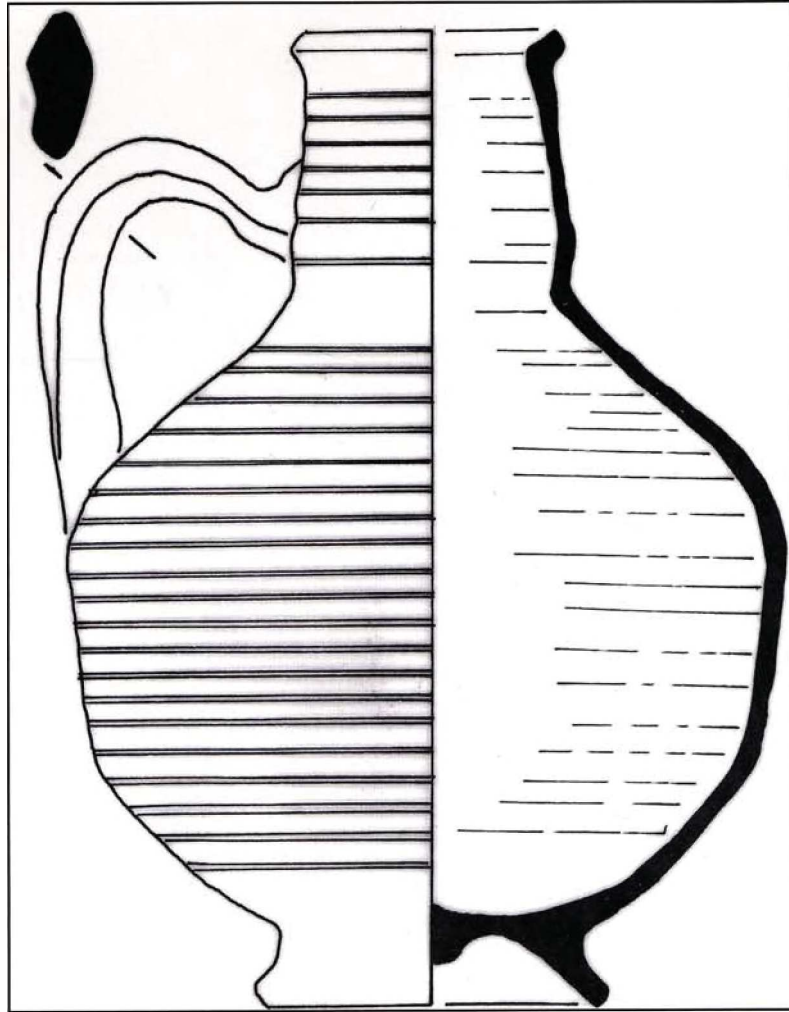
Gövde profili biraz farklı olmakla birlikte genel form olarak 79/32 envanter numaralı tek kulplu sürahiye benzer. Dolayısıyla paralel örnekler⁸ 79/33 envanter numaralı bu tek kulplu sürahi için de geçerli olmalıdır.

79/34 Envanter Numaralı Tek Kulplu

Sürahi (Çizim: 3)

Yüksekliği 16,8 cm., ağız çapı 4,6 cm. ve kaide çapı 5,8 cm. olan sürahi tamdır. Açık kiremit rengi, mikalı, sert hamura sahiptir. Dışa çekik ağız kenarına, gövdeye doğru genişleyen kısa boyna, eğimli omuz profiline, yarım küresel gövdeye, küçük, alçak halka kaideye sahiptir. Bant içimindeki kulp boynun omuzla birleştiği noktadan başlayıp omzun gövdeyle birleştiği noktaya bağlanır. Boynun ve gövdenin tümü çarkta çekilirken parmaklar yardımıyla oluşturulmuş derin yivlerle kaplıdır. Gövdede düzeltme izleri görülmektedir.

Bu sürahinin formu 79/32 envanter numaralı sürahi ile aynıdır. Diğer yandan 79/33 envanter numaralı sürahiye de pek çok açılardan benzemektedir. Bu nedenle paralel örnekleri⁹ bir kez daha tekrar etmek yanlış olmayacaktır.

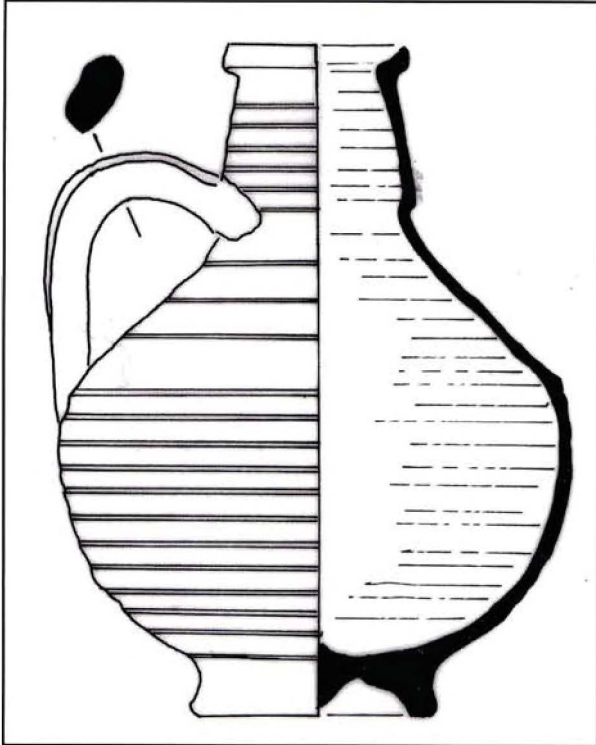
Çizim: 2

79/35 Envanter Numaralı Tek Kulplu Sürahi (Çizim: 4)

Yüksekliği 13 cm., ağız çapı 5,1 cm. ve kaide çapı 5,4 cm. olan tek kulplu sürahinin ağız, boyun ve gövde kısımlarından parçalar eksiktir. Kahverengimsi kırmızı renkte, küçük taş katkılı kaba hamura sahiptir. Dışa çekik ağız kenarı, gövdeye doğru genişleyen kısa boyun, şişkin gövde ve gövdenin bir uzantısı olarak devam eden alçak, geniş kaide formu oluşturmaktadır. Derin bir yiv, ortasından iki parçaya böldüğü bant, kulp dudağın hemen altından başlayıp omza birleşmektedir. Gövde ortasındaki şişkin noktayı yivler süslemektedir. Bu tür sürahiler kural olarak küreseldir, bazılarında yumuşak bir profille gövdeye birleşmiş omuzlar ve yükseltilmiş kulplar görülür¹⁰. Kıbrıs'ta M.S. 150-250 tarihleri arasında verilen Roma Dönemi II'ye ait formlar arasında örnekler vardır¹¹.

79/36 Envanter Numaralı Tek Kulplu Sürahi (Çizim: 5)

Yüksekliği 13,6 cm., ağız çapı 4,2 cm. ve kaide çapı 3,4 cm. olan tek kulplu sürahinin ağız kısmından bir parçası ve kulpu eksiktir. Profilli dudağı, omza doğru daralan boynu, torba biçimli gövdesi, gövdenin uzantısı olarak biçimlendirilmiş küçük ve yüksek kaidesi vardır. Omuz ve gövdede hamur yumuşakken de-

Çizim: 3

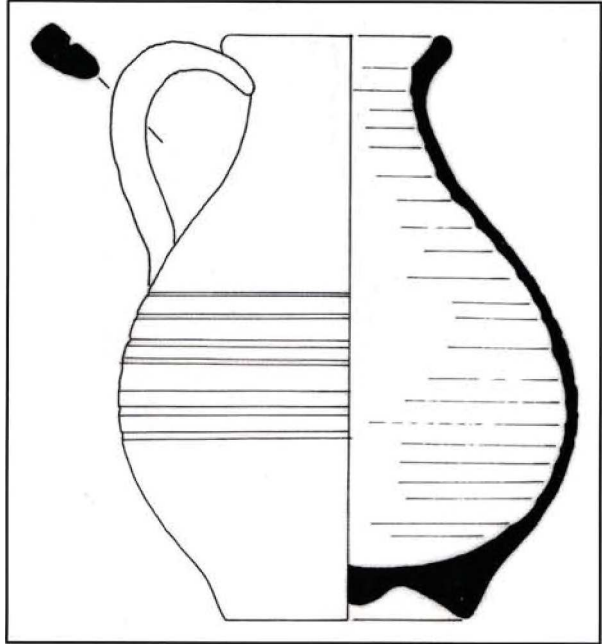
kor amaçlı yapılmış çökertiler bulunmaktadır. Ayrıca gövde çarkta yapılmış ince yivlerle doldurulmuştur.

Bu form Pergamon tarzı sürahilerle ilişkilidir. İki farklı biçim gösterirler: İlk biçimde kulp köşelidir ve hafifçe yükseltilmiştir, gövde oval biçimlidir. İkincisinde daha geniştir ve gövde profilinde keskin hatlar vardır. Her iki formda da gövdeyi insize bantlar dolaşır¹².

Kıbrıs'ta bu form ve özelliklere sahip sürahiler Roma Dönemi II periyoduna, M.S. 150-250 arasında tarihlenir¹³. Knossos'taki örnekler Severuslar Devrine, M.S. erken 3. yüzyıla aittir¹⁴. İskenderiye'de de benzer örnekler vardır¹⁵.

79/37 Envanter Numaralı Tek Kulplu Sürahi (Çizim: 6)

Yüksekliği 15,2 cm., ağız çapı 4,2 cm. ve kaide çapı 5,8 cm. olan tek kulplu sürahinin gövdesinde

Çizim: 4

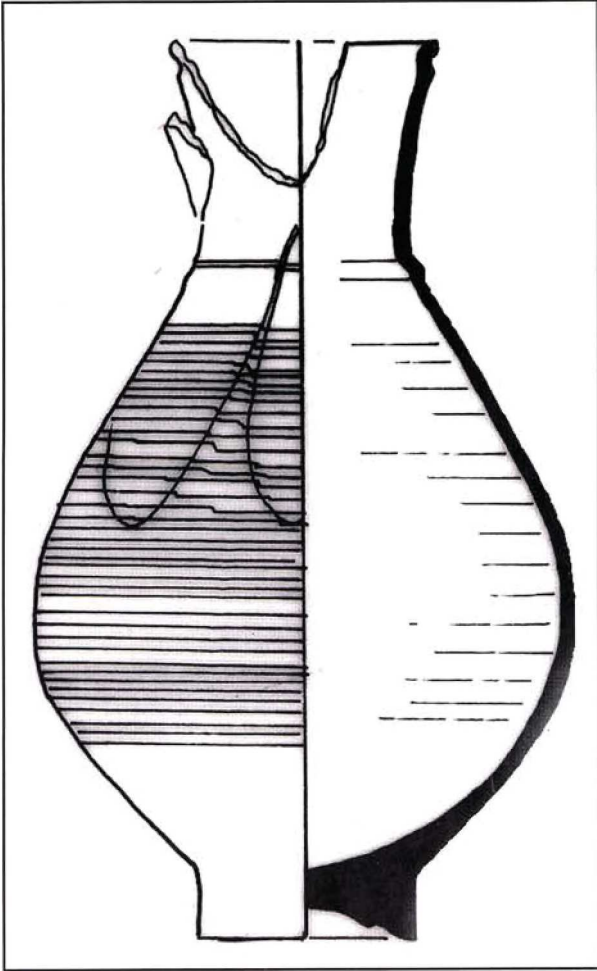
eksikler ve çatlaklar vardır. Koyu kiremit rengi, mikali, katkılı hamura sahiptir. Dışa çekik ağız, kısa ve genişleyerek gövdeyle birleşen boyun, sarkık gövde ve yüksek kaide formu oluşturur. Omuzda sivri bir âletle yapılmış 4 adet insize çizgi vardır. Gövde altını ise çarkta çekilirken parmaklar yardımıyla yapılmış yivler süslemektedir.

Kıbrıs'ta yakın bir form M.S. 150-250 arasında tarihlenen Roma Dönemi II'ye aittir¹⁶. Bu ve diğer paralel örneklerde de gövdeyi insize bantlar çevirir¹⁷. Benzer diğer örnekler Berenice'dedir¹⁸. İki alt gruba

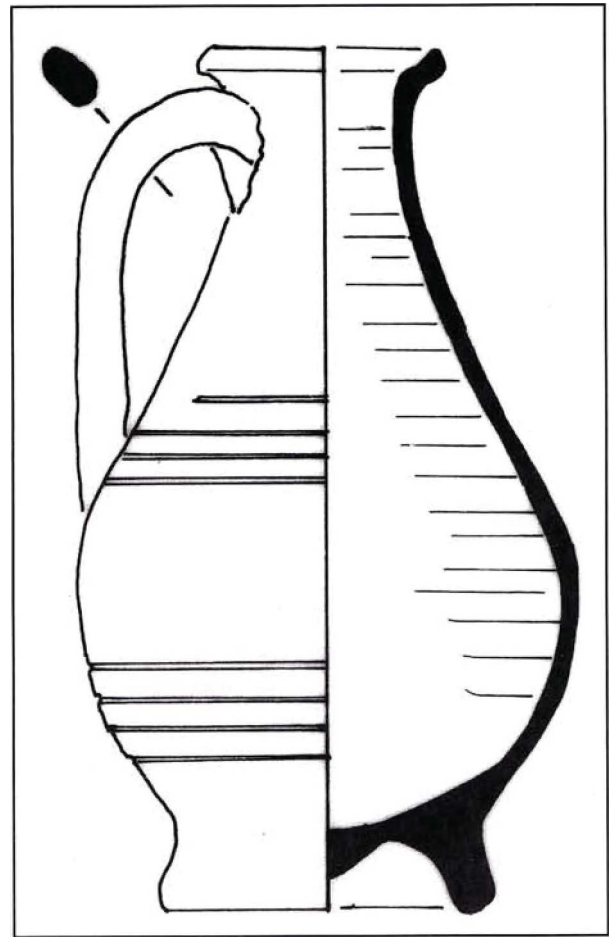
ayrılan bu forma ait örnekler Tocr'a'da da görülür. Form Berenice'de M.S. geç 2. yüzyılda ortaya çıkar, erken 3. yüzyılda artar ve 3. yüzyıl ortasında iyice yaygınlaşır¹⁹. Petra'daki örnekler ise daha erkene M.S. geç 1.-erken 2. yüzyıla aittir²⁰. Knossos'ta Hadrianus²¹ ve Severuslar Devrinden²² örnekler vardır.

Değerlendirme

Tire ve civarı hakkında detaylı bilgi veren kaynaklarda²³ Hisarlık Köyü yakınlarındaki başka antik yerleşimler hakkında veriler sıralanmakta fakat bu köydeki kalıntılardan bahis geçmemektedir. Bu çalışmada aktarılan ve buluntu noktası bilinen objelerin ve izlenen kalıntıların varlığı bir yerleşime işaret etmektedir.

Çizim: 5

Çizim: 6

SUMMARY

A group of material, consisting of two glass and six ceramic objects, were found behind a modern fountain which lies at the access of village Hisarlık in the countryside of Tire, in western Turkey. This group was acquired by the local Archaeological Museum of Tire from an antique salesman, Mr. Yüksel Öz, on 17 th of December, 1979. Ceramic objects of this group are typologically all in the same form of one-handed cups and thus they belong to the late 2nd- early 3rd century A.D. So far no archaeological or historical evidence about the Roman period of village of Hisarlık has been documented. These objects can help us for clarification of the archaeological situation of this village during the Roman period.

NOTLAR

- * Prof.Dr. Binnur GÜRLER Dokuz Eylül Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Kaynaklar Yerleşkesi Buca-İzmir/TÜRKİYE
- ¹ Deniz 1994, 135, dipnot 3.
 - ² Gürler 2000, no. 75 (Isings 1957, Form 82 A2), no. 121 (Isings 1957, Form 106 c1).
 - ³ Sackett 1992, Pl. 80 no. 57.
 - ⁴ Vessberg/Westholm 1956, 68.
 - ⁵ Vessberg/Westholm 1956, Fig. 30:18-20.
 - ⁶ Sackett 1992, Pl. 140 no. 85, Pl. 162 no. 33, 34.
 - ⁷ Schauer 2003, Abb. 5 no. 1.
 - ⁸ Vessberg/Westholm 1956, Fig. 30:18-20; Sackett 1992, Pl. 140 no. 85, Pl. 162 no. 33, 34.
 - ⁹ Vessberg/Westholm 1956, Fig. 30:18-20; Sackett 1992, Pl. 140 no. 85, Pl. 162 no. 33, 34.
 - ¹⁰ Vessberg/Westholm 1956, Fig. 30:18-20; Sackett 1992, Pl. 140 no. 85, Pl. 162 no. 33, 34.
 - ¹¹ Vessberg/Westholm 1956, 69.
 - ¹² Vessberg/Westholm 1956, Fig. 31: 4-6, 8, 14.
 - ¹³ Vessberg/Westholm 1956, 69, Fig. 31:1-3, 7, 9-13, Fig. 31: 9, 10.
 - ¹⁴ Sackett 1992, Pl.189 no. 20.
 - ¹⁵ Adriani 1940, Fig. 53 no. 27.
 - ¹⁶ Vessberg/Westholm 1956, Fig. 31 no. 9.
 - ¹⁷ Vessberg/Westholm 1956, Fig.31:1-3, 7, 9-13.
 - ¹⁸ Riley, Fig. 139 no. 1151 ve 1150.
 - ¹⁹ Riley, 386.
 - ²⁰ Gerber, Taf. 32.

- ²¹ Sackett 1992, Pl. 173 no. D 1, 10.
- ²² Sackett 1992, Pl. 196 no. 115.
- ²³ Buresch 1898, 1 vd.; Keil/von Premerstein 1914, 82 vd., Meriç/Merkelbach/Şahin 1991, 70-72; Zgusta 1984, 1 vd.

KAYNAKLAR ve KISALTMALAR

Adriani 1940

A. Adriani, *Annuaire Du Musee Greco-Romain (1935-1936)*, Alexandrie 1940.

Buresch 1898

K. Buresch, *Aus Lydien*, Leiden 1898.

Deniz 1994

B. Deniz, "Tire Köylerinde Mimari", *Türk Kültüründe Tire*, Ankara 1994, 119-138.

Gerber 1996

Y. Gerber, "Die Entwicklung der lokalen nabataischen Grobkeramik aus Petra/Jordanien", *Hellenistische und kaiserzeitliche Keramik des östlichen Mittelmeergebietes*, Kolloquium Frankfurt 24.-25. April 1995, Frankfurt a.M. 1996, 147-151, Taf. 31-32.

Gürler 2000

B. Gürler, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, Ankara 2000.

Isings 1957

C. Isings, *Roman Glass From Dated Finds*, *Archaeologia Traiectina II*, Groningen/Djakarta 1957.

Keil/Von Premerstein 1914

J. Keil/ A. Von Premerstein, *Bericht über eine Dritte Reise in Lydien*, Wien 1914.

Meriç/Merkelbach/Şahin 1991

R. Meriç, R. Merkelbach, S. Şahin, "Das Antike Name des heutigen Tire", *ZPE 88 (1991)*, 70-72.

Riley 1979

J. A. Riley, "Coarse Pottery", *Excavations at Sidi Khrebish Benghazi, (Berenice)*, *Supplements To Libya Antiqua V, Vol.II, Tripoli 1979*, s. 91-467.

Sackett 1992

L. H. Sackett, *Knossos From Greek City To Roman Colony, Excavations at the Unexplored Mansion II, Text- Plates*, Oxford 1992.

Schauer 2003

C. Schauer, "Kaiserzeitliche Keramik der Westpelopones (Grabungen des Deutschen Archäologischen Instituts in Olympia)", *Rei Cretariae Romanae Favtorvm Acta* 38, Congressvs Vicesimvs Tertivs Rei Cretariae Romanae Favtorvm Romae Habitvs MMII, Abingdon 2003, 271-278.

Vessberg/Westholm 1956

O. Vessberg, A. Westholm, *The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus, The Swedish Cyprus Expedition Vol. IV, Part 3*, Lund 1956.

Zgusta 1984

L. Zgusta, *Kleinasiatische Ortsnamen*, Wien 1984.